

משכתבים את ההיסטוריה

בשנים האחרונות שינתה הלשכה לסטטיסטיקה את אופן החישוב, והיא מפרסמת נתונים שלפיהם שיעור ההרשעות הוא כביכול רק 85%. על בסיס פרסומים חדשים אלה כבר נמתחה ביקורת חריפה על ספרי ועל נתוני הלמ"ס המובאים בו. אלא שמדובר בנתונים מוטעים ומטעים. ברוח ספרו של ג'ורג' אורוול, בישראל 2014 לא היו כמעט זיכויים, אבל אפשר לשכתב את הסטטיסטיקה

בועז סנג'רו

הכל אמת. אם יש בכוחה של המפלגה לתחוב ידה אל תוך העבר ולומר על מאורע זה או אחר כי לא היה ולא נברא. ברור שדבר זה מפחיד יותר מעינויים או מוות... ואם כל השאר עתידיים לקבל את השקר הכפוי מטעם המפלגה – אם אותה בדוּתה תאושר בכל המסמכים – עתיד השקר להיכנס להיסטוריה ולהיעשות אמת. 'מי שבידו השליטה על העבר' – נאמר בסיסמה המפלגתית – 'בידו השליטה על העתיד'; מי שבידו השליטה על ההווה בידו השליטה על העבר... 'בקרת המציאות' היה הדבר מכונה; ובשיח חדש – 'דוחר שב' (ג'ורג' אורוול 1984, מאנגלית: ג. אריוך, הוצאת עם עובד).

בספרי הצגתי את נתוני הלמ"ס. שיעורן הגבוה מאוד של ההרשעות הוא אינדיקציה

במאמר המבקר את ספרי "הרשעת חפים מפשע בישראל ובעולם: גורמים ופתרונות" (מרדכי לוי "הסכנה להרשעות שווא בישראל: גורמיה המרכזיים והצעות לצמצומה" מאזני משפט י (2015)) נטען כי שיעור ההרשעות הגבוה מאוד – למעלה מ-99% – שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה והוצג

בספר, ושעל בסיסו קבעתי שבישראל כמעט אין זיכויים, היה טעות של הלשכה. הביקורת מבוססת בעיקר על שני נוי בהצגת הנתונים שעשתה הלמ"ס בשנים האחרונות.

בישראל 2014 עדיין כמעט אין זיכויים, אך ברוח "1984" של ג'ורג' אורוול אפשר לשכתב את הרישומים של הלמ"ס, כפי שאראה מיד. קודם לכן ניזכר בחזון של אורוול: "הדבר המפחיד הוא זה, שייתכן כי

פרופ' בועז סנג'רו, פרופסור מן המניין; ראש החטיבה למשפט פלילי ולקרימינולוגיה במרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן; מחבר הספר "הרשעת חפים מפשע בישראל ובעולם: גורמים ופתרונות"

**לא פלא שאנשי רשויות
אכיפת החוק דרשו מהלשכה
המרכזית לסטטיסטיקה
להפסיק לפרסם את
הנתונים בטענה הלא
משכנעת שהם מטעים.
בשנתון הסטטיסטי של
2011 כבר לא מופיעים
אחוזי ההרשעה, וחבל**

רשויות אכיפת החוק דרשו מהלמ"ס להפסיק לפרסם נתונים אלה, בטענה הלא משכנעת שהם מטעים. בשנתון הסטטיסטי של 2011 כבר לא מופיעים אחוזי ההרשעה, וחבל שכך.

הועלתה הטענה שהנתונים של הלשכה מטעים משום שכאשר נאשם מואשם בכמה עבירות, מזוהה מחלקן ומורשע בחלקן, הלשכה מחשיבה זאת כהרשעה. לדעתי, התמונה שהציגה הלשכה היא האמורה לעניין אותנו; ראשית, כאמור, הפרקליטות היא שקובעת בכמה ובאילו עבירות יואשם הנאשם. לעיתים נדמה שמוסיפים עבירות מופרכות רק כדי לוותר עליהן במשא ומתן בדרך לעסקת הטיעון.

שנית, "זיכוי" בעל משמעות הוא זיכוי מכל העבירות ויציאה לחופשי. שלישית, כמעט כל התיקים מסתיימים בעסקות טיעון, והרי עסקות הטיעון הן בהגדרתן הסכמי פשרה שבהן התביעה מוותרת על חלק מהאישומים (או על ענישה מחמירה). אני מסופק אם זהו שימוש קביל בשפה העברית – לכנות במילה "זיכוי" החלטה של הפרקליטות ולא של

לכך שהשופטים טועים ומרשיעים גם חפים מפשע. כל הגורמים להרשעות שווא, לרבות כוחן המוגבל של הראיות המקובלות, טעויות אנוש ופגמים בהליכי החקירה והמשפט צפויים להניב, לצד האישומים הרבים המוגשים נגד אשמים, גם אישומים לא מעטים נגד חפים מפשע. לכאורה היה אפשר לצפות שהשופטים יאתרו חלק משמעותי ממקרים אלה ויזכו את הנאשמים. אלא שמתברר שהזיכויים נדירים מאוד, ומכאן שהראיות המוטעות מטעות גם את השופטים, ואף יתר הפגמים נעלמים מעיניהם. זאת אפשר ללמוד מכך שכמעט אין זיכויים במדינת ישראל.

אם הזיכוי היה פרוח או חיה, כבר מזמן היה צריך להכריז עליו כעל פרוח מוגן או כחיה מוגנת בסכנת הכחדה. לפי נתוני הלמ"ס לשנת 2004, אחוז ההרשעות ב"עבירות רציניות" היה 99.8%. בשנים 2005 ו-2006 עלה שיעור זה ל-99.9%. משמעות הדבר היא שרק אחד מאלף נאשמים – פרומיל בודד – זוכה. בהמשך הייתה ירידה מזערית בשיעור ההרשעות ל-98.6% ב-2007 ול-99.7% ב-2008. לא פלא שאנשי

ביטול ההרשעה בא למנוע רישום פלילי מכביד הפר- גע בסיכויי של המורשע להשתקם, אך אינו הופך הרשעה לזיכוי.

גם ספירת המקרים שבהם הנאשמים אינם מסו- גלים לעמוד לדין כזיכויים מתאימה לעולם שתיאר אורול בספרו "1984". ולהשלמת שכתוב ההיסטור- ריה לא הסתפקה הלמ"ס בשינוי מוטעה ומטעה במ- תכונת הנתונים שהיא מפרסמת, אלא החילה אותו רטרואקטיבית (!) – כפי שאפשר ללמוד מהודעתה החגיגית לעיתונות משנת 2012.

אכן, ההיגיון אינו סובל סיפור שלפיו באורח פלא גדל שיעור הזיכויים מעשירית האחוז ל-15% (פי 150). בניגוד לסיפור האופטימי שבמאמר הביקורת כי הלמ"ס טעתה בעבר, תיקנה (רטרואקטיבית) את טעותה ועתה יש לנו נתונים על 15% זיכויים, ברצוני להציע להלך נרטיב שונה לחלוטין, פסימי.

במדינת ישראל בעשור- רים האחרונים כמעט אין זיכויים. הלמ"ס חשפה בדו"חותיה השנתיים – ממש כמו הילד בסיפור "בגדי המלך החדשים" – כי שיעור הזיכויים הלך וקטן לאורך השנים, מעשרות אחוזים לכדי עשירות בודדות של אחוז: "המלך עירום!". מחב- רים אחדים הדגישו עובדה זו בכתביהם. הדבר היה לצנינים בעיני אנשי רשויות אכיפת החוק. הם פנו ללשכה וביקשו

או דרשו שינוי בהצגת הנתונים. הלמ"ס התקפלה (די מפחיד להתייצב מול מערכת המשפט), ולא זו בלבד ששינתה את שיטת הצגת הנתונים לכזאת המער- פלת את השיעור הזעום של הזיכויים, תוך הטבעתו בשיעור הגבוה בהרבה של "אי הרשעה" (הכוללת גם ובעיקר הרשעה + צו מבחן / צו שירות לתועלת הציבור ו"ביטול הרשעה"), אלא אף הקטינה לעשות ופרסמה רטרואקטיבית נתונים על שנים עברו, שנו- עדו להחליף את נתוני האמת מן העבר.

הסופר האנגלי אריק ארתור בלייר (הידוע בשם העט ג'ורג' אורול) ודאי מתהפך בקברו ואומר: "הזהרתים!".

בית המשפט. בוודאי שאין הדבר תואם את התפיסה המקובלת בציבור של המושג "זיכוי".

פרספקטיבה היסטורית מלמדת שבעשורים הרא- שונים של המדינה היה שיעור זיכויים גבוה בהרבה, של עשרות אחוזים (לפי אותה שיטת חישוב, שלא השתנתה), ומעשור לעשור הולכים הזיכויים ונעל- מים מבתי המשפט. חלק משופטי ישראל שכחו כיצד מזכים אדם.

מכאן למה שלא מופיע בספר: בשנים האחרונות שינתה הלמ"ס את אופן החישוב, והיא מפרסמת נתונים שלפיהם שיעור ההרשעות הוא כביכול רק 85%. על בסיס פרסומים חדשים אלה כבר נמתחה ביקורת חריפה על ספרי ועל נתוני הלמ"ס המובאים בו, ונטען כביכול כי שיעור הזיכויים הוא 15% (הש- למה מ-85% ל-100%).

אלא שעיון בשנתונים הסטטיסטיים האחרונים

ובהודעה לעיתונות מ-2012 בדבר "שינוי בסטטיסטיקה הפלילית" מלמד שכלל לא מדובר ב-15% זיכויים, אלא ב-15% "אי הרשעה", המוג- דרת על ידי הלשכה כך: "אי הרשעה כוללת זיכוי וזיכוי מחמת הספק. בנוסף, כלולים נאשמים שאינם מסוגלים לעמוד לדין או אינם בני עונ- שין בשל מחלת נפש או ליקוי בכושר שכלי ונאשמים שנמ- צאו חייבים בדין אולם בוצע להם הליך ביטול הרשעה".

ובהמשך: "מרבית מקרי ה'אי-הרשעה' (77%) הם [...] משפטים שבהם לפני מתן גזר הדין בית המשפט נתן צו מבחן או צו שירות לתועלת הציבור תוך ביטול הרשעה – לפי סעיף 192 לחוק סדר הדין הפלילי".

הרי לנו "אבן החכמים" המאפשרת לאלכימאים להפוך הרשעות לזיכויים... אך אם נדבר בלשון בני אדם ולא נתחכם, צו מבחן או עונש של שירות לתועלת הציבור הבאים לאחר הרשעה אינם נהפ- כים לזיכוי מכוח "ביטול הרשעה". גם עונשים אלה היו ונתרו מבוססים על קביעות שהנאשמים עברו עבירות. ללא קביעות כאלה כלל לא הייתה לבתי המשפט סמכות להוצאת צווים עונשיים אלה. הליך

צו מבחן או עונש של שירות לתועלת הציבור הבאים לאחר הרשעה אינם נהפכים לזיכוי מכוח "ביטול הרשעה".
הליך ביטול ההרשעה בא למנוע רישום פלילי מכביד הפוגע בסיכויי של המורשע להשתקם, אך אין הוא הופך הרשעה לזיכוי